

ניתוח כלכלי מפורט לענף הרפת

דים המשקיים והמסחריים, המשפיעים על העודף ברוטו. כדי להגיע לניתוח ממצה של גורמי ה- הכנסה בענף בשנה מסוימת, מן ההכרח לערוך ניתוח מקצועי וכלכלי מפורט.

אביא בזה (לדוגמא בלבד) נתוני משק מסוים של תשכ"ט, בהשוואה לשנת תשכ"ח. דוגמא זו תוכל, לדעתי, לשמש גם משקים אחרים. בדוגמא שלפנינו קרה הדבר הבא בתשכ"ט, המדדים המשקיים היו בקו עלייה בתשכ"ט ל- עומת תשכ"ח:

1. תפוקת ראשי בקר,
2. תנובת חלב ממוצעת שנתית לפרה,
3. תפוקת בשר כנ"ל,
4. נצילות המזון הממוצעת של כלל העדר,

כולל העגלים בפיטום.

אולם, לאחר עלייה כזאת במדדים המשקיים התברר, שהיתה ירידה במדד הכלכלי, העודף ברוטו לפרה הוקטן. להסברת התופעה מצאתי לנכון לנתח בפרטות ובבהירות את משקל הגורמים העיקריים לחיוב ולשלילה בשני המגזרים, המשקיים והמסחריים. כאמור, זאת דוגמא אחת מן המציאות ויכולות להיות גם אחרות והפוכות לגמרי.

הישגי שנת תשכ"ט בענף הרפת: עלייה ב- תנובה השנתית הממוצעת לפרה ומחיר גבוה יותר לליטר חלב, בהשוואה לשנת תשכ"ח, שעשו את צוות הבוקרים בתקופה לעודף הכ- נסה ברוטו ממוצעת לפרה גדול יותר בתשכ"ט, לעומת תשכ"ח.

ומה תמהים היו הבוקרים, שהמאזן של תשכ"ט הראה עודף הכנסה לפרה קטן יותר בתשכ"ט, מאשר בתשכ"ח.

אמרת, הבה ונתח את הנתונים המאזניים לפרטיות ונמצא את הגורמים להכנסה המופחתת. הניתוח הכלכלי של ענף הרפת מורכב משני מגזרים עיקריים:

1. מדדים משקיים מקצועיים,
 2. מדדים מסחריים, תנאי שיווק.
- צירוף התוצאות של שניהם נותן את התוצאה הכלכלית, שמגדירים אותה: "עודף ברוטו לפרה", שמשמעו: עודף ההכנסות על ההוצאות הישירות ברפת, שנשאר לכיסוי התמורה בעד עבודה, הוצאות משקיות כלליות והשקעות ברפת. העודף הכולל: על מספר הפרות הממוצע = נותן את העודף ברוטו לפרה. ישנם מספר רב של אפשרויות תשלובת של עלייה וירידה במד-

א. חשבון ישיר של חלק מהמדדים המשקיים

נקודת המוצא — עודף ברוטו לפרה בתשכ"ח —

1. תוספת 200 ליטר חלב לפרה בממוצע $41.2 \times$ אגורות = 82.40 ל"י
פחות מזון לחלב זה, $0.4 \times 200 = 80$ יח"מ תערובת $0.271 \times$ ל"י = 21.60 ל"י
עודף הכנסה לפרה בשנת תשכ"ט 60.80 ל"י
2. חיסכון במזון 2.2% (בתשכ"ט 8.2% — 6% בתשכ"ח)
מתקציב של 1,600,000 יח"מ לכל העדר
 $35,200 \times$ יח"מ 29 אג' היחידה (כולל הובלה)
נותן חיסכון 10,200 ל"י מחולק ב-203.4 פרות בממוצע =
הכנסה לפרה 50.00 ל"י
ובס"ה 111. —

העודף ברוטו לפרה (לפי תשכ"ח) צריך היה להיות, לו היו פועלים

רק מדדים משקיים, ושאר הגורמים לא היו משתנים אבל העודף ברוטו למעשה, לפי מאזן תשכ"ט, היה זהה אומר, שההכנסה הממוצעת לפרה קטנה ב-

1519. — ל"י
1316. — ל"י
203. — ל"י

בריבית של 12% עבור $100 \times 100 = 10,000$ ל"י.

4. מדיניות הממשלה:

ז) הממשלה העלתה את מחירי המספוא ונתנה תמורה מתאימה בעד התיקרות המזון דרך החלב והבשר.

את המזון לעגלות ולעגלים מקובל לחייב בריבית, מכיון שהתמורה עבורם באה במאוחר, והרי זו הוצאה נוספת על אותה כמות שהתיקרה כבר לאחר שעלו המחירים, והריבית על המזון של העגלות והעגלים עלתה גם היא.

ח) במחירי התערובת הממוצעים לתשכ"ח ו-תשכ"ט יש אי דיוק מסוים, המחירים עלו החל מאפריל 1968, ז"א — באמצע תשכ"ח, ועל כן הממוצע השנתי של תשכ"ח היה נמוך יותר מאשר בתשכ"ט. ההבדל היה גדול במיוחד בין ראשית תשכ"ח לראשית תשכ"ט. זה מתבטא גם בתמורה בעד החלב והבשר, אשר משתוות, בערך לעליית מחיר המזון הממוצעת. אולם, אם נשווה את מחיר המזון מראשית תשכ"ח לראשית תשכ"ט, מחירי החלב והבשר אינם מכסים אלא $\frac{2}{3}$ ממחיר עליית המספוא.

5. גורמים אחרים:

ט) הובלת חלב. כתוצאה ממדיניות „תנובה“ באזור גיאוגרפי זה עלה מחיר הובלת החלב לאותו משק ב-100%, מ-5.5 ל"י לטונה חלב ל-11.0 ל"י. נערכו דיונים וטיפולים בנידון, בכל הדרגים וללא תוצאות. ההשפעה השלילית על העודף ברוטו לפרה — ברורה.

י) קש — השנה (תשכ"ט) היתה גשומה במיוחד, והשימוש בקש עלה בהרבה על תשכ"ח.

יא) טרקטורים ועגלות של המשק — חלה עלייה בהוצאות עליהם.

יב) גם בכלל ההוצאות (שאינן מזון) חלה עלייה.

כל הגורמים הללו מסתכמים בעודף ברוטו ב-203 ל"י לפרה פחות מאשר בתשכ"ח.

ב. מהם הגורמים שהסבו להקטנת ההכנסה

1. שינויים ברישום בהנהלת החשבונות של המשק — שומה על כל בוקר להקפיד על סדרי הרישום בהנהח"ש, כל אחד במשקו ומדי שנה בשנה. בדיקה קלילה העלתה את השינויים ה-באים ברישום:

א) מחיר ירק התלתן — בתשכ"ח חשבו את מחיר ירק התלתן, לאחר שניכו מההוצאות את ההכנסות בעד זרעי התלתן, 2.7 ל"י בעד טונה; בתשכ"ט לא זיכו את חשבון התלתן בהכנסה מהורעים (על אף שהיתה כזאת). ומחיר טונה תלתן לרפת עלה ל-20 ל"י;

ב) מחסן זבל — ברפת נשאר מחסן זבל בערך כספי של אלפי ל"י, שלא הוציאו אותו. בדרך כלל מקובל לזכות את הרפת בערכו של מלאי הזבל נטו, ההפרש בין ראשית השנה לסופה, והפעם לא עשו זאת;

ג) מחירי קניות בקר ועליית ערך — את הבקר הקנוי חייבו במחירי הקנייה הרגילים לבקר ל-גידול. אולם את עליות הערך הגובעת מקנייה זו חשבו במחיר ק"ג בשר, והיה הפרש גדול לחובת הרפת;

ד) מדיניות כלל המשק — הוחלט לייצר ולשווק חלב מעבר למכסה בסך 50,000 ליטר כפול 12.7 אג' = 6,385 ל"י, שהם 30 ל"י פחות על חשבון עודף ברוטו לפרה, בזמן שבתשכ"ח ייצרו חלב בדיוק לפי המיכסה, ולא היה הפסד כזה;

ה) קניות בני בקר — הגדילה את הוצאות הרפת, ואילו התמורה בעליית הערך לא היתה בהתאם, כפי שהוסבר לעיל. בתשכ"ח לא נקנו בני בקר מהחוף, וזה שוב גרם הפרש גדול לרעת עודף ברוטו לפרה.

3. השפעת השוק — ו) מחיר היסוד של העגלים לפיטום עלה ב-100 ל"י (מ-350 — ל-450) בעוד שערך הוולד שיצא את רפת הפיטום הוחזר לרפת הפרות (העברה מכיס לכיס). העגלים חויבו

